

A KÖZGAZDASÁGI INFORMÁCIÓS EGYÜTTMŰKÖDÉS RŐL: ELŐRETEKINTÉS VISSZAPILLANTÁS NÉLKÜL Gondolatok Földi Tamás cikkének olvasásakor

VAJDA Erik

Csábít a lehetőség, hogy Földi Tamás érdekes, értékes és – legalábbis szándékai tekintetében – csak egyetértéssel fogadható cikkének egészéhez tegyék észrevételeket. Ez azonban sajnos lehetetlen: a nagy anyagot feldolgozó cikk egészének hasonló színvonalú elemzése és az állásfoglalás hasonló hosszúságú cikket igényelne. Mindig keserves a döntés arról, hogy mit hagyjunk el. Ezúttal azonban, nyilván szükségszerűen a közgazdasági információ és információs együttműködés hazai történetével, valamint az eddigi fejlődés jellegét és nehézségeit előidéző okok elemzésével kapcsolatos részeket kell mellőznöm, bármilyen sok megjegyzésem lenne e részekhez is. Csak így maradhat időm és helyem arra, ami lényegesebb: a jövőre.

E jövő tekintetében sem törekedhetek teljességre. A közgazdasági információ fejlesztésének koncepcióját nem intézhetjük el sem a vitaindító cikkel, sem a hozzászólásokkal. Szükségképpen néhány alapvető elvi kérdés vizsgálatára kell szorítkoznunk és arra kell törekednünk, hogy előremutató és reálisan lehetséges intézkedéseket javasoljunk.

A közgazdasági információ fogalmáról

Amióta először (1967-ben) kaptam megtisztelő megbízást, hogy véleményt mondjak Földi Tamásnak a közgazdasági információ fejlesztésével kapcsolatos javaslatairól, a szerző gondolataiban és az én álláspontomban is számos változás történt. Egyetlen kérdésben azonban alig-alig látok változást, és ez a kérdés a közgazdasági információ fogalmának tisztázottsága vagy tisztázatlansága. Ez a kérdés pedig korántsem jelentéktelen. Ha ugyanis a jövőt akarjuk megbeszélni és megtervezni, jó lenne tisztázni, hogy m i r ő l van szó.

Akár közgazdasági információs tevékenységről, akár közgazdasági információs rendszerről beszélünk, mindenekelőtt azokkal a nehézségekkel találjuk szemben magunkat, amelyekkel általában is találkozunk, ha az információs rendszereket (ill. tevékenységeket) definiálni akarjuk, el akarjuk határolni. Az információs rendszerek szervezéséről írott cikkek, tanulmányok, koncepció-tervezetek, előterjesztések stb. jelenlegi áradatában, sőt dömpingjében újra és újra szembekerülünk azzal, hogy bizonyos alapfogalmak tisztázatlanok éppen az információs rendszerek tipológiája és elhatárolásuk módja tekintetében. Nem tehetek e cikkben kísérletet sem arra, hogy az e téren megnyilvánuló homályokat tisztázzam. Néhány alapelvről mégis szólnom kell.

Az információs rendszerek a következő szempontok szerint határolhatók el (amely szempontok egymástól sem függetlenek):

a) A rendszer által kiszolgált, valamely ismérv (pl.: munkahely, foglalkozás stb.) szerint *egy csoportba sorolt felhasználók információigényei szerint*. Ebben az esetben a rendszer törekedhet a felhasználók „szakmai” információigényének teljességét kielégítő információk szolgáltatására, vagy elhatárolhatja (az alábbiakban említendő elhatárolási lehetőségekkel élve), hogy a felhasználók adott csoportjának mely információigényeit kívánja a lehetőséghez képest kielégíteni. Nyilvánvalónak látszik, hogy adott felhasználó-csoport információigényeinek teljes (vagy közelítőleg teljes) kielégítésére csak az ún. helyi (vállalati, intézeti, hatósági stb.) információs rendszerek törekedhetnek, mégpedig korántsem önmagukban, hanem a különféle – egyéb módon elhatárolt – információs rendszerek szolgáltatásait felhasználva és közvetítve. Ezen a tényen az sem változtat, hogy napjainkban ennél sokkal szélesebb (pl. államigazgatási felügyeleti) területeken stb. is mutatkoznak a felhasználók adott részét „kisajátítani” igyekvő információs rendszerek szervezésére irányuló, kevésbé megalapozott törekvések.

b) Az elhatárolás történhet az *információk tartalma („témája”)* szerint („tudományágra” vagy „problémára” orientált rendszerek). A tartalom azonban kényes kérdés. Viszonylag egyszerű ez az elhatárolás a „hagyományos” diszciplínák esetében. Viszonylag mondom, mivel – mindenkor is, ma pedig különösen – a diszciplínák egymásbafolyóak és – ami még „kellemetlenebb” – sem a kutatás vagy más emberi tevékenység, sem a kutatási vagy más eredmények közreadása, tehát a szakirodalom, nem „tiszteli” a diszciplínák határait. Ennél is nehezebb az elhatárolás akkor, amikor az információk tartalmi elhatárolása valamely „probléma”, valamely „szempont” szerint történik. Ilyenkor már eleve diszciplínák sokaságát érinti az az információhalmaz, amellyel az adott információs rendszernek foglalkoznia kell (pl. nukleáris információk, környezetvédelmi információk, információügyi információk stb.).

c) Viszonylag „tisztá” eset az, amikor az információs rendszer által kezelt információkat azok *létrejöttének, pontosabban közreadásának módja szerint* határoljuk el, tehát ún. „dokumentumfajtára irányuló (orientált)” információs rendszereket, helyesebben: az információk adott közlési csatornájára és közlésmódjára irányuló információs rendszereket szervezünk. Esetünkben azonban ennek csak közvetve van jelentősége.

A „közgazdasági információ” esetén nyilván a fentiekben második helyen említett kategóriáról van szó, sőt első látásra úgy tűnik, hogy itt egy jól elhatárolható diszciplína – nevezetesen a közgazdaságtudomány – tartalmi körébe tartozó információk kezelése a feladat. Ez a feltételezés azonban Földi Tamás cikkének szinte minden oldalán és a valóság szinte minden napján megdől. Nem közgazdaságtudományi, hanem közgazdasági információról van szó. Dehát akkor mi a közgazdasági információ? Miben haladja meg a közgazdaságtudomány körét?

A termelő ágazatok gazdaságtanai (ipargazdaság, agrargazdaság; az „ágazati gazdaságtanok”) minden különösebb nehézség nélkül beférnek a „közgazdaságtudomány” határai közé. Már egy kicsit jobban „kilógnak” a pénzügytechnikai, számviteli, ügyviteltechnikai és – jóllehet ezek „ágazati gazdaságtannak” tekinthetők – a kereskedelem, a vendéglátás, az idegenforgalom és más nem termelő tevékenységi ágak hol tudományos, hol gyakorlati: metodikai, technikai sőt technológiai információi. Még „kínosabb” a helyzet a munkaügyi, munkaszervezési, ügyvitelszervezési, vállalatszervezési tudományos és

technikai információkkal, hiszen ezek a „vezetés- és szervezéstudomány” kereteibe „tartoznak”, és tájékoztató, vagy felhasználó legyen a talpán, aki megmondja, hogy hol fejeződik be a közgazdasági, és hol kezdődik a vezetés- és szervezéstudományi információ.

A legnagyobb „fellazulást” azonban egyrészt a piaci, másrészt – ettől nem függetlenül – a termelési-fejlesztési jellegű „közgazdasági” információk jelentik. Tévedés ne essék: nem a piackutatás vagy éppenséggel a bő értelemben vett marketing metodikai vagy „tudományos” információiról van szó (bár bizony ezek is „kilógnak”), hanem a piac helyzetéről, fejlődéséről, trendjeiről, prognózisáról szóló, illetve ahhoz adalékokat szolgáltató „tényinformációkról”! Hasonlóképpen nem a termelés szervezésével, a vállalati stratégia kialakításával, a műszaki fejlesztés megszervezésével és gazdasági-gazdaságossági kérdéseivel kapcsolatos információkról van szó (ezeket az előbb már említettük), hanem az olyan fejlesztési-, technikai-, technológiai (pl. új műszaki megoldásokról, technológiákról szóló) információkról, amelyek közgazdasági jelentősége rendkívül nagy, továbbá azokról, amelyek esetében az adott közlemény (cikk, hír stb.) már eleve a műszaki eredmény vagy intézkedés gazdasági hatásával, körülményeivel, feltételeivel foglalkozik.

Az eredmény: parttalan méretű és körülhatárolatlan információtömeg. Ezen az sem segít, hogy – mint Földi Tamás írja – „eldöntötték”, hogy nem tartoznak ide a számszerű információk, az adatinformációk, hanem csupán a „verbális” információk. A fentiekben felsorolt „problematikus” információk ugyanis jelentős részben verbálisak. Az sem „segítene”, ha kirekesztenők (és ilyen tendenciát is említ történeti áttekintésében a szerző) a „vállalati információt”. A felsorolt „problematikus” információk ugyanis igen gyakran, sőt talán az esetek többségében nem csak vállalati érdekűek, hanem világgazdasági, sőt gazdaságpolitikai jelentőségűek.

Ezzel azonban már a felhasználás, illetve a felhasználó csoportok területére tévedünk. A cikk második, „Az okok” c. fejezetében a szerző a közgazdaságtudomány sajátos jellegéről és a közgazdasági kutatás szervezeti-intézményi rendszeréről szól. Következtetéseivel e kérdésekben messzemenően egyetértek. A felhasználók tekintetében viszont e részből úgy tűnik, mintha a felhasználók egyedül a közgazdasági kutatás művelői lennének. Később azonban (a szervezetekről szóló fejezetben) a közgazdasági kutatás és oktatás mellett már kiterjeszti ezt a kört az irányító szervezetekben és gazdálkodó szervezetekben dolgozó közgazdászokra is (és itt közgazdász alatt nem csak, vagy nem elsősorban a „végzettség szerinti” közgazdász értendő, hanem mindazok, akik közgazdasági munkát végeznek). Ezzel azonban gyakorlatilag elhatárolhatatlanul kiterjesztette a felhasználók körét, és a tartalmi elhatárolásra tett próbálkozásoknál bekövetkezett problémák ismét „teljes pompájukban” helyreálltak.

A későbbiekben (az együttműködés területeiről szólva, majd a konkrét intézkedések kapcsán) igyekszem arra, hogy olyan gyakorlati kiutat keressek, amely legalábbis enyhíti a fogalmi tisztázatlanság következményeit. Addig sem azért éleztem ki a fogalmi problémákat, hogy ezzel bármennyire is megkérdőjelezzem a közgazdasági információ és az információs együttműködés fejlesztésének szükségességét. Azt azonban fontosnak tartom, hogy *ne nagyjuk abba a fogalmi tisztázásra törekvést*, legalább a gyakorlati intézkedések kapcsán, de lehetőleg elvi alapon is. A határok ugyanis nemcsak elvben

jelentősek, hanem nagymértékben meghatározzák az olyan döntő fontosságú tényezőket is, mint amilyenek:

- a feldolgozandó források köre;
- az együttműködésbe bevonandó intézmények köre;
- az együttműködés és munkamegosztás más tematikus („ágazati”, illetve problémára orientált) információs rendszerekkel stb.

A „közgazdasági információ” területei és „szereposztása”

Földi Tamás szervezeti elgondolásait a „közgazdasági információ” további tartalmi felosztására alapozza. A „felhasználói csoportok” „tematikai érdeklődése (orientációja)” szerint öt csoportot különböztet meg:

- a) világgazdasági-külgazdaságpolitikai;
- b) gazdaságpolitikai;
- c) piaci-termelési;
- d) gazdaság szervezési;
- e) gazdaságelméleti.

A későbbiekben az a) és b), illetve a d) és e) csoportok összevonásával, valamint a c) csoport érintetlenül hagyásával alakítja ki azt a csoportosítást, amelyre alapozva – nézete szerint – hálózatokat kellene szervezni.

Ugy vélem, hogy ez a csoportosítás nemcsak önkényes (mint minden csoportosítás), és nem nemcsak logikai-osztályozási szempontból vitatható, hanem alkalmatlan is arra, hogy e csoportosításra szervezet épüljön fel.

Ennek fő oka az, amit már a közgazdasági információ fogalmának elhatárolásánál is elmondottam. Az ilyen módon meghatározott információs területek parttalanok, definiálatlanok, nem kevésbé mint a közgazdasági információ egésze. Emellett ezek a csoportok egymásbamosódnak, és ebből szükségképpen adódik, hogy a „szereposztás”, amit Földi Tamás elképzelt, szintén nem állja meg a helyét. Lássuk ennek néhány példáját:

a) Vajon világgazdasági és külgazdaságpolitikai információk léteznek-e piaci, sőt termelési-fejlesztési információk nélkül, sőt éppenséggel a világgazdasági és külgazdaságpolitikai (sőt gyakran a gazdaságpolitikai) információs szükségletek nem elsősorban piaci, illetve termelési-fejlesztési információkra irányulnak-e?

b) Vajon a gazdaság szervezés információs szükségleteit hogyan lehet elválasztani a gazdaságpolitikai információs szükségletektől?

c) Vajon mi lehet annak a gazdaságelméletnek a tárgya, amelynek nem tárgya a gazdaságpolitika, a világgazdaság, továbbá a gazdaság szervezés?

Nincs értelme annak, hogy az osztályozási szempontok következtelenségét vagy következetességét elemezzük. Az igazság az, hogy mint minden osztályozás (vagy az átlagnál nagyobb mértékben) ez az osztályozás ellentmondásos, és ilyen ellentmondásos osztályozásra szervezetet építeni nem lehet.

Ennek gyakorlati jelei is szükségképpen megmutatkoznak. Így jön létre az a furcsa helyzet, hogy az OMKDK szereppel bír a gazdaságelméleti (!) és gazdaság szervezési

információellátásban, de semmi szerepe nincs a világgazdasági és külgazdaságpolitikai információellátásban, ugyanakkor, amikor a rendelkezésére álló források és az általa végzett feldolgozások szükségképpen nagyrészt vagy jelentős részben világgazdasági, illetve külgazdaságpolitikai érdekű információkat szolgáltatnak. Annál kevesebb a szerepe a gazdaságelméleti információban.

Igy jön létre olyan szereposztásbeli furcsaság, hogy pl. a KSH könyvtárának, továbbá a Konjunktúra- és Piackutató Intézetnek és még néhány egyéb helyen felsorolt intézménynek láthatóan nincs „köze” a piaci információellátáshoz. Ez még akkor is indokolatlannak látszik, ha – „visszakövetkeztetve” – a piaci információellátást a piaci metodikai és esetleg a belföldi piaci információkra szűkítem le. Ez a leszűkítés viszont – a piaci metodika, a marketing miatt – különössé teszi, hogy ebben a „hálózatban” nem kap szerepet az OVK.

Hangsúlyoznám: ezekről az ellentmondásokról nem Földi Tamás szakértelme tehet, hanem egy hibás megközelítési pont, a túlzottan általános és ugyanakkor szervezeti intézkedések alapjává kikiáltott további tartalmi elhatárolás ígénye.

A szerző nem kerüli meg az esetleges bírálatot, és azzal indokolja javaslatát, hogy „a közgazdasági információ túlságosan széles terület ahhoz, hogy egyetlen hálózat keretében integrálni lehessen...” Ezzel az állítással kétségtelenül egyet lehet érteni és egyet is kell érteni, függetlenül attól, hogy hasonlót – többé-kevésbé megalapozottan – minden információs rendszerre el lehetne mondani. De vajon kell-e egyáltalán *hálózat keretében* integrálni a közgazdasági információt? Szerencsére Földi Tamás javaslatának sem ez a lényege, hanem a gyakorlati információs tevékenység fejlesztése, a kooperáció és – szükség szerint – a közgazdasági információs tevékenység koordinációja.

Az együttműködés és a koordináció elvei

Miben kell együttműködni? Mit kell koordinálni?

Mielőtt megkísérelném, hogy konkrétan válaszoljak ezekre az önmagam által feltett kérdésekre, néhány alapelv tisztázását is szükségesnek tartom:

a) A kooperáció (tehát az önkéntes együttműködés) is és a koordináció (tehát a munkamegosztás irányítása) is alapjában gazdaságossági kérdés. Abban a tevékenységben érdemes együttműködni és azt a tevékenységet kell koordinálni, ahol az együttműködés, illetve a munkamegosztás irányítása nagyobb mértékben csökkenti a ráfordításokat, mint amennyibe a kooperáció, illetve a koordináció kerül.

b) Az információs tevékenység egyetlen célja a felhasználók információellátása. Ez egyben azt jelenti, hogy mindenkor „kötelezően” együtt kell működni, illetve koordinálni kell, ha a felhasználó adott információkkal adott módon való ellátása (az indokolt szükségletek határain belül) nem biztosítható másképp, mint a kooperáció és koordináció adta gazdasági előnyök, illetve technikai lehetőségek révén.

c) Az együttműködés és a koordináció nem kizárólagos és nem is elsődleges feladata a párhuzamos tevékenységek kiküszöbölése. Ezzel legalább egyenértékű, de nézetem szerint ennél fontosabb a kielégítetlen szükségletek felmérése, a kielégítésükhöz szükséges

források beszerzésének és feldolgozásának megszervezése, valamint a megfelelő szolgáltatások kialakítása. Természetes, hogy ennek a fejlesztésnek – az előbbi szempontok figyelembevételével – szükség szerint együttműködésben, illetve koordináltan kell végbemennie, annál is inkább, mert a szükséges erőforrások általában nem mozgósíthatók más módon.

Nem véletlenül bocsátottam előre ezeket a téziseket. Földi Tamás ugyan nem mondja ennek ellenkezőjét, mégis úgy éreztem, hangsúlyozni kell: a közgazdasági információ fejlesztésének van primátusa, az együttműködés szervezése és a koordináció csupán ennek eszköze, szolgálja.

A fejlesztés tényleges irányai, *a kooperáció és koordináció mértéke és módjai csak konkrétan* (tevékenységi áganként és egyenként, forrásfajtánként, feldolgozási műfajonként és technikánként, szolgáltatásonként) tervezhetők.

A fejlesztés, az együttműködés és a koordináció egyes területei

Az alábbi felsorolás nem törekszik teljességre. Inkább egyes problémákat szeretnék exponálni és rá szeretnék mutatni bizonyos olyan korlátokra, illetve lehetőségekre, amelyeket a jövőben figyelembe kell venni.

a) *A könyvtári állományok* fejlesztésében nyilvánvalóan előre kell lépni és együttműködést kell kialakítani.

Az együttműködésnek azonban – sem az intézmények köre, sem a gyűjtött dokumentumok fajtája, sem pedig az egy-egy fajtán belül gyűjtött dokumentumok tekintetében *nem kell és nem szabad teljességre törekednie*. Így például nyilvánvaló, hogy könyvek esetében az állománygyarapítás összehangolására irányuló, számottevő munka- és költségigényű intézkedéseknek csak a különösen nagy értékű (magas árú) könyvek beszerzésekor van értelme. Minden egyéb esetben elegendő a központi szolgáltatások és az állománygyarapításáról adott tájékoztatás „koordináló” hatása. Természetesen más a helyzet az időszaki és egyéb folytatólagos kiadványok többségénél, mindenekelőtt azért, mert az évek során ezek ára (éppen folytatólagos jellegüknél fogva) eleve nagyobb, mint a könyvéké, ami egyben azt is jelenti, hogy a gyarapítás fejlesztésének lehetőségei eleve korlátozottabbak és megkövetelik az erőforrások egyesítését, az együttműködést. Hasonlóan más a helyzet a kereskedelmi forgalomban nem beszerezhető, nagymértékben speciális kiadványoknál, ahol éppen beszerzésük problematikus volta és tartalmuk sajátossága indokolja a párhuzamosságok lehető kiküszöbölését, különösen akkor, ha újabb típus vagy újabb tartalmi terület beszerzésével fejlesztjük az állománygyarapítást. Mindebből az következik, hogy az együttműködés tekintetében differenciáltan kell eljárni és az együttműködésnek elsősorban a fejlesztési intézkedésekre kell kiterjednie. A meglévő párhuzamosságok felszámolását szükségintézkedésnek kell tekinteni a keretek biztosítása érdekében.

E kérdéshez tartozik az is, hogy az állománygyarapítás fejlesztése és az együttműködés kibontása eleve feltételezi *a gyarapítási szemlélet országos változását*. A feldolgozott információkat tartalmazó (gépi) adattárak később említendő beszerzésének szükségességé-

ből következik, hogy egyáltalán nem kell törekedni az olyan primer dokumentumok beszerzésére, amelyekről a beszerzett adattárakból információkat kapunk és amelyek iránt (az adattárak alapján nyújtott információk révén vagy egyéb okból) nem mutatkozik kiemelkedően intenzív, illetve rendszeres igény. Kiemelkedően intenzívnek ebben az összefüggésben azt az igényt tartom, amelynek esetében gazdaságosabb az országon belüli állomány használata (a beszerzés és feldolgozás költségeit is figyelembe véve), mint az eseti igényre történő másolat-beszerzés, nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés stb. A „rendszeres” igény miatt beszerzendő dokumentumok kategóriájához tartoznak azok a dokumentumok, amelyek a kutatók és más felhasználók munkájának „mindennapi kenyerét” jelentik (alap-folyóiratok, referenz-művek stb.).

Az említett szemléleti változás szükségességéből következik, de egyébként is nyilvánvaló, hogy a szervezett együttműködés körét nem szabad túl sok könyvtárra kiterjeszteni. E tekintetben messzemenően egyetértek Földi Tamással, aki az együttműködésbe bevonandó, az országos ellátás szempontjából számottevő partnereket korlátozott körben határozza meg. Csekély kivétellel (és a tartalmi elhatárolás mellőzésével) egyetértek a konkrétan meghatározott partnerek körével is.

b) A külföldi eredetű, feldolgozott információkat tartalmazó, általában *géppel olvasható adattárak* beszerzésének fejlesztése a közgazdasági információ fejlesztésének egyik sarkalatos kérdése. Az e tekintetben teendő lépések szükségképpen ki kell, hogy terjedjenek a tematikus bibliográfiai (és referáló) információkat tartalmazó adattárakon kívül a faktografikus adattárakra is (pl. a Predicast Inc. adattáraitra stb.). Nyilvánvaló, hogy e keretben érdekünk egyfelől a leglényegesebb adattárak kiválasztása, másfelől a bekapcsolódás azokba az együttműködésen felépülő nemzetközi információs rendszerekbe, amelyek keretén belül a magyar szakirodalom általunk végzett feldolgozásáért „cserébe” a rendszerbe bevitt összes információt tartalmazó adattárakat kaphatunk. Az ilyen típusú nemzetközi együttműködésben nyilvánvalóan kiemelkedő jelentősége van a szocialista országok vonatkozó nemzetközi információs rendszereinek, mind a társadalomtudományok területén (MISZON–NTTIR), mind – a különböző határterületek, illetve a dokumentumfajtákra orientált rendszerek miatt – a természettudományok és műszaki tudományok területén (MSZNTI–NTMIR). Ezek tekintetében nem egyszerűen az a feladat, hogy használjuk a kapott információkat és e használat tekintetében ésszerű együttműködést biztosítsunk, hanem az is, hogy hozzájáruljunk e rendszerek fejlődéséhez.

A nemzetközi együttműködésben, illetve külföldről beszerzett, géppel olvasható adattárak tekintetében sarkalatos és lényeges kérdés *a szigorú koordináció*, a beszerzést, feldolgozást és az erre épülő szolgáltatásokat végző intézmények – lehetőleg egy-egy adattár és feldolgozása tekintetében is együttműködő – körét illetően. Lényegében ugyanezek állnak a nemzetközi számítógépes (on line) hálózatokhoz való – rövid időn belül realitássá váló – kapcsolatok lehetőségeire is.

c) *A külföldi szakirodalom hazai feldolgozása* (itt nem a könyvtári állományok katalogizálásáról, hanem a bibliográfiai és dokumentációs feldolgozásról beszélek) sajátos módon fejlesztendő. Mindenekelőtt ez a tevékenységi ág nagyon nagy mértékben függ az előzőekben említett adattárak beszerzésétől. Általában kimondható, hogy csak az olyan források, illetve az adott forrásokban található olyan közlemények feldolgozására kell

törekedni (természetesen az általános szükségletek keretén belül), amelyek az előbb említett adattárakból nem állnak rendelkezésre. Emellett a fejlesztés tervezésénél és szervezésénél még figyelembe kell venni:

- a más, nem elsősorban közgazdasági profilú, de határterületként számos közgazdasági információt tartalmazó adattárak, illetve az azokban feldolgozott források körét és tartalmát;
- a határterületeken végzett hazai feldolgozás forrásainak körét és tartalmát;
- a bibliográfiai és dokumentációs feldolgozás műfaját.

A műfajokat illetően figyelembe kell venni, hogy a külföldi szakirodalom bibliográfiai és dokumentációs feldolgozása tekintetében teendő lépések elsődleges célja olyan bázis biztosítása, amelyre – lehetőség szerint – az SDI jellegű, kiadványszerű és egyéb folyamatos tájékoztatás, különösen – és mindenképpen – pedig a retrospektív információkeresés alapozható. Ennek a bázisnak általában tartalmilag „visszakereshetően” osztályozott bibliográfiai leírásokat, illetve referátumokat kell tartalmaznia. Ehhez képest másodlagos jelentőségű és koordinációs szempontból lényegileg figyelmen kívül hagyható az eleve csupán válogatott közleményekre kiterjedő, tömörített fordításokat vagy más hasonló „eredetit pótló” dokumentációs termékeket eredményező feldolgozás. Az ilyen feldolgozásokkal szemben az előzőekből következő követelmény, hogy ezek adatai is kerüljenek be a közös információs bázisba, a többi nyugodtan a kereslet és a más erőforrások szabályozó szerepére bízhatjuk.

Lehetővé kell tenni, hogy – a *tervszerű és koordinált* fejlesztés keretében – a feldolgozásra kijelölt vagy ösztönzött intézményekben végzett feldolgozás eredményei *ne csak a „saját” intézmény szolgáltatásai*, hanem a többi információs intézmény (a teljes rendszer) folyamatos és – különösen – retrospektív (információkeresési) szolgáltatásainak céljaira is rendelkezésre álljanak. Ennek jelentősége és lehetősége is növekszik a „saját” feldolgozási eredmények géppel olvasható formában történő rögzítésével és a hazai feldolgozáson alapuló szolgáltatások gépesítésével.

d) *A hazai közgazdasági szakirodalom feldolgozását* teljessé és koordinálttá kell tenni. Ennek során figyelembe kell venni

- a Magyar Nemzeti Bibliográfia rendszerét, különösen azokat a lehetőségeket és elgondolásokat, amelyek az MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumának fejlesztése kapcsán merülnek fel a magyar folyóirat-irodalom adatbázisának létrehozása és a vonatkozó feldolgozási együttműködés terén;
- az egyéb (határterületi) szakbibliográfiai tevékenységet;
- a különböző nemzetközi információs rendszerek számára szolgáltatott hazai input biztosítása érdekében végzett feldolgozási tevékenységet.

A hazai szakirodalom feldolgozásának eredményeit egységes adatbázisba kell szervezni, amelynek egyaránt kell szolgálnia a külföldre történő információszolgáltatást és – a teljes információs bázis integráns részeként – a hazai tájékoztatást.

Szándékosan nem emelem ki a fejlesztés és az együttműködés több területét. Egy részüket (pl. könyvtári feldolgozás) azért nem, mert e tekintetben országos, a közgazdasági információ területén más területekhez hasonlóan jelentkező fejlesztési és együttműködési feladatok előtt állunk. Más részüket (pl. technológiai fejlesztés, számítógépesítés)

azért nem, mert a célok világosak, konkrét szervezési és fejlesztési intézkedéseket pedig gyakorlati vizsgálatokra alapozva kell megtenni. Ismét más területeket (pl. közgazdasági fordítások nyilvántartása és arról szóló tájékoztatás) azért nem, mert meggyőződésem szerint az e területeken fennálló problémák jelentős részben álproblémák, amelyek energikus irányítási beavatkozással, a vonatkozó rendelkezések betartásával és betartatásával, valamint az indokolatlan presztizs-szemponatokon túlmenően valóságos együttműködéssel megoldhatók. Végül néhány, országosan is jelentkező, de a közgazdasági információban különösen fontos területet (pl. elemző-értékelő információs feldolgozás, adattájékoztatás, forrástájékoztatás) azért nem, mert e hozzászólás keretei végesek. A hangsúly amúgy is inkább a problémák megközelítésén volt.

Földi Tamás cikkének jelentős része foglalkozik *szervezeti kérdésekkel*. Ezekre a kérdésekre részben már utaltam, és a szervezeti problémákra részletesebben ezért sem térek ki. Azzal a szervezeti alapelvvel, hogy a közgazdasági információ fejlesztését az ebben érdekelt, illetve ilyen irányú feladatokkal, szolgáltatásokkal, állománnyal rendelkező leglényegesebb könyvtárakra és más információs intézményekre kell alapozni, messzemenően egyetértek. A „túlszervezést” ugyanakkor indokolatlannak tartom. Szervezeti-szervezési intézkedéseket a konkrét feladatok kapcsán kell tenni. Ezen túlmenően egyrészt olyan testületre van szükség, amely a fejlesztés leglényegesebb kérdéseit meg tudja vitatni, másrészt a közgazdasági információban érdekelt irányító szervek részéről kell feltételeznünk olyan irányítási (elsősorban finanszírozási) módszereket és politikát, amely figyelembe veszi az érdekelt könyvtárak és más információs intézmények **e g y e z t e t t** javaslatait, a fent említett testület döntéselőkészítő, a koordináció irányait kimunkáló tevékenységét.

Végül – munkahelyem, az OMKDK fejlesztési koncepciójának ismeretében – hadd üdvözljem Földi Tamás cikkét, mint az „együttműködve fejlesztés” fontos lépését, és hadd fejezzem ki messzemenő készségünket az említett elveken nyugvó és anyagi-szervezeti lehetőségeinken belüli együttműködésre.

